

Saarna itsenäisyyspäivänä 6.12.2017 Helsingin tuomiokirkossa

Suomi 100

Matt. 20: 25-28

Jeesus kutsui opetuslapsensa luokseen ja sanoi: ”Te tiedätte, että hallitsijat ovat kansojensa herroja ja maan mahtavat pitävät kansoja valtansa alla. Niin ei saa olla teidän keskuudessanne. Joka tahtoo teidän joukossanne tulla suureksi, se olkoon toisten palvelija, ja joka tahtoo tulla teidän joukossanne ensimmäiseksi, se olkoon toisten orja. Ei Ihmisen Poikakaan tullut palveltavaksi, vaan palvelemaan ja antamaan henkensä lunnaksi kaikkien puolesta.”

Kaikista maailman paikoista tämä. Maailmassa tämä yksi kohta, jonka nimi on Suomi. Tämä on se, jossa meidän osamme on elää ihmisen elämää ja kantaa sen ilo, vaiva ja vastuu. Täältä käsin me katsomme maailmaa ja osallistumme maailman elämään. Se on hyvä osa.

Sata vuosisataa. Niin kauan tässä paikassa maailmaa on ihmisiä elänyt, kuka tullut tänne mistäkin. Sata vuosisataa, ja tänään juhlimme niistä viimeisintä. Sitä, jonka aikana täällä on itsenäisesti kannettu vastuu ja rakennettu järjestynyttä yhteiskuntaa, joka on ihmisten suoja.

Ja tänään itsenäisyysjuhlan keskellä tulemme kirkkoon, emme vain historiallisista tai seremoniallisista syistä, vaan koska elämä myös täällä on asetettava perimmäiseen katsantoon, Jumalan eteen.

Täällä kirkossa meitä vastassa ovat Jeesuksen sanat, jotka äsken kuulimme. Sanat vallasta ja palvelemisesta. Ne sanotaan meille. Alun perin ne on sanottu toisessa ajassa, toisessa paikassa ja toisille ihmisille. Taustana on erityinen tilanne. On nimittäin käynyt niin, että kaksi opetuslapsista, Sebedeuksen pojat Jaakob ja Johannes ovat ryhtyneet vehkeilemään. He ovat yrittäneet toisten selän takana puhua itselleen erityisasemaa. Siinä on äitikin käynyt poikien puolesta lobbaamassa. Kun muut saavat vehkeilyn selville, he nostavat metelin.

Siis valtapeliä, sellaista, jota ihmisten kesken on. Myös Jeesuksen lähipiirissä, joten ihme, että edelleen kirkossa, yhteiskunnassa, työpaikoilla, missä tahansa.

Jeesus reagoi. Hän kutsuu koko joukon koolle. Seuraa puhuttelu. Tämän puhuttelun sanat äsken luettiin. Alunperin ne kohdistuivat Jeesuksen lähipiirille, nyt meille, itsenäisyyttä juhliville suomalaisille. Puhuttelu ei ole sävyltään äreä, se on pikemminkin kärsivällistä ja lempeää ohjaamista: katsokaahan nyt, tämä teidän pitää ymmärtää.

Aluksi Jeesus kuvaa vallankäytön todellisuutta. Maan mahtavat pitävät kansoja valtansa alla. Tässä maailmassa valtaa käytetään alistamalla, häikäilemättömästi. Valta on kovaa ja sillä on uhrinsa. Ei kovin paljon tarvitse katsoa maailmaa ympärillään; tästä samasta todellisuudesta puhutaan. Valtapolitiikka voi nytkin olla armotonta, olipa kyse poliittisesta, taloudellisesta tai sotilaallisesta vallasta. Ihmisiä nujertuu tai joutuu pakenemaan.

Sitten seuraa Jeesuksen varsinainen sanottava: Niin ei saa olla teidän keskuudessanne. Niin ei saa olla teidän keskuudessanne. Siinä ei jäädä maailman kauhisteluun, siinä pannaan katsomaan peiliin.

Tässä kohden voi ujostelematta pyytää puheenvuoron ja sanoa Jeesukselle: meidän keskuudessamme, tässä kohtaa maailmassa viimeksi kuluneen sadan vuoden aikana on kyllä yritetty. On rakennettu määrätietoisesti demokratiaa ja kansalaisyhteiskuntaa. Julkinen valta on läpinäkyvää, yhdenvertainen kohtelu on lähtökohta, osuus hyvästä elämästä, toimeentulosta ja koulutuksesta halutaan turvata kaikille. Siinä, hyvä Jeesus, on yritetty seurata sinun opetustasi elämästä, vaikka sitä ei aina ole osattu niin sanoa. On saatettu sanoa vain niin kuin Akseli Koskela Täällä Pohjantähden alla romaanissa: Silmiäni tasolta katselen kaikkia.

Kyllä, meidän keskuudessamme Jeesuksen sanat on yritetty ottaa todesta. Näin juhlapäivänä puhuttelun voikin ottaa rohkaisuna ja kannustuksena. Ohittaa sitä ei parane. Se myös haastaa katsomaan rehellisesti peiliin. Miten on meidän keskuudessamme, perheissä, kirkossa, työelämässä,

politiikassa, taloudessa, koko yhteiskunnassa? Miten valtamekanismit, näkyvät ja näkymättömät, kietoutuvat esimerkiksi sukupuoleen ja varallisuuteen? Osaammeko tunnistaa, missä valta kääntyy hiljaiseksi väkivallaksi ja vallan väärinkäytöksi?

Niin ei saa olla teidän keskuudessanne, sanoo Jeesus. Sitten puhuttelu jatkuu. Joka tahtoo olla suurin tai ensimmäinen, olkoon toisten palvelija ja orja. Siinä on kaikkea valtaa koskeva yksinkertainen ydin: valta ei ole hallitsemista varten, vaan toisten ja yhteisen hyvän palvelemista varten.

Suurin olkoon palvelija ja orja. Tuossa ajassa ja paikassa noille ihmisille tässä oli puhuttelun hätkähdyttävien kohta. Kyseessä oli ankaran sosiaalisen hierarkian yhteiskunta. Palvelijat ja orjat olivat pohjasakkaa, jota ei silmien tasolta katsottu. Alentua olemaan palvelija ja orja, se tarkoitti kunnian menetystä ja häpeää.

Siinä oli valta-asetelmiin sotkeutuneille opetuslapsille nielemistä. Jeesuksen sanat olivat lujat niiden puolesta, joilla valtaa ja asemaa ei ole. Voi siinä olla vähän nielemistä meillekin. Tämä sadan vuoden historia, miltä se näyttää niistä, joita ei olekaan katsottu silmien tasolta eikä edes silmiin. Entä kun nyt ajatteleme tätä maata, toisiamme, näitä ihmisiä, joiden kanssa täällä elämme. Ketkä nyt ovat niitä, joita katsotaan ylhäältäpäin tai joista katsotaan ohi. Ketkä ovat niitä, jotka kantavat häpeää oman tilanteensa tai oman itsensä takia.

Tänään tuomme Jumalan eteen sata vuotta elämää tässä kohtaa maailmassa ja sen mitä meillä on nyt. Kiitos elämästä täällä, voimme sanoa hyvillä mielin. Mutta jos sitä kysytään, olemmeko suurimpia tai ensimmäisiä, Jeesuksen puhuttelu vie ohi pisatulosten, kilpailukykymittareiden tai hyvinvointibarometriin. Se vie yhteiskunnan varjopaikkoihin, sinne, missä ollaan näkymättömiä tai kannetaan häpeää, kun ei tahdota pysyä mukana tai täytetä kunniallisen, tuottavan ja pärjäävän ihmisen mittaa. Sieltä käsin yhteisen elämän ja yhteiskunnan tilaa on katsottava.

Tähän Jumalan eteen tänä juhlapäivänä Jeesuksen puhuttelu tuo kaikki täällä elävät, erottelematta, myös varjoisimmista kolkista. Sanat ovat armolliset ja rohkaisevat niin kuin Jumalan katse, jonka edessä olemme.

Tässä olemme kaikki, tänne syntyneet ja saapuneet, yhdessä Jumalan katseen edessä. Tässä ei näy valta-asetelmia, ei suuria ja pieniä, ensimmäisiä ja viimeisiä. Näkyy vain ihmisiä, paljaana oman elämänsä ja yhteisen elämän kanssa. Tässä olemme juhlapäivänämme, yritämme elää ihmisen elämää, kantaa sen iloa, vaivaa ja vastuuta tältä kohtaa suuressa Jumalan maailmassa. Yritämme katsoa silmiin ja silmiemme tasolta ihmistä, jotta jokainen tulisi nähdyksi niin kuin Jumala ihmisen näkee, suoralla, lempeällä ja rohkaisevalla katseella.